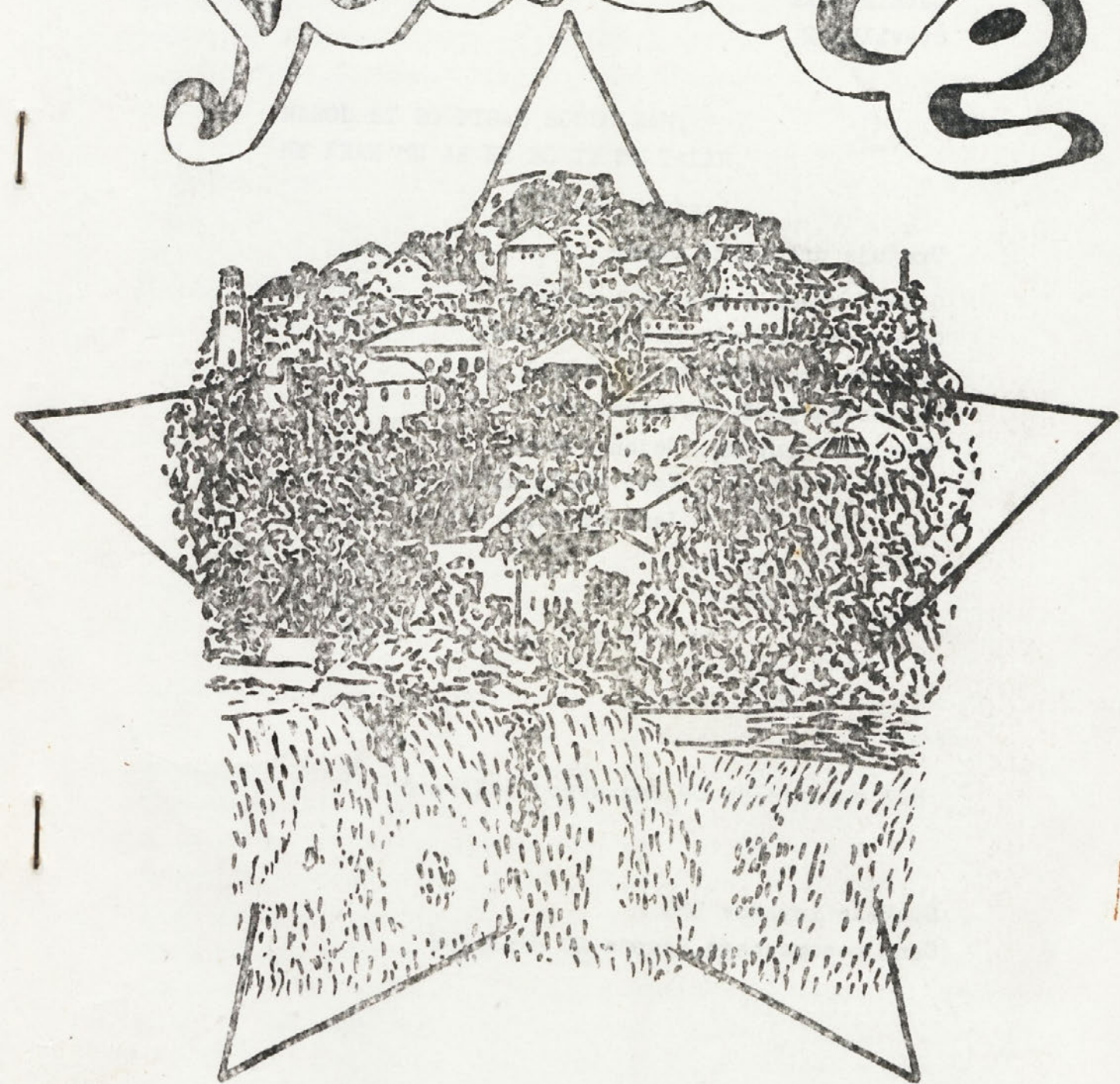

Stari Grad

L. 1983/84

ŠT. 2

S t e z i c e

Glasilo novomeških gimnazijcev

Leto 1983/84

Letnik XXXI

Številka 2

Urejuje uredniški odbor

Glavni urednik Suzana Potočar

Odgovorni urednik Mateja Cekuta

Tehnični urednik Bojan Jaklič

Mentorica prof. Jevnikarjeva

Tehnična skupina: Bojan Jaklič

Igor Kupljenik

Jani Mislej

Število izvodov 300

Cena posameznega izvoda 20 dinarjev

NAROD SI BO PISAL SODBO SAM,
NE FRAK MU JE NE BO IN NE TALAR.

(Ivan Cankar)

Številko posvečamo 40. obletnicam NOB

LET - 40 LET - 40 LET - 40 LET - 40 LET - 40 LET - 40 LET - 40

PRETEKLOST, KI ŽIVI

Jesen. Veter. Dež. Zebe me. Roke še globlje potisnem v žepe in odidem dalje. Okrog mene so ljudje. Ne poznam jih. Okrog mene vozijo avtomobili. Rdeči, beli, rumeni, modri, zeleni... Zeleni? Da, pravkar sta švignila mimo mene dva zelenkasta kamiona. Ozren se. V njiju so vojaki. Mladi, a ponosno držijo svoje puške v rokah, tako kot so jih pred štiridesetimi leti nosili njihovi očetje, dedje, sorodniki, znanci... Morda so prav na današnji dan jurišali na sovražnika, morda so osvobodili ozemlje... Kdo ve? Mogoče so sovražniki prav na današnji dan požgali dom slovenski družini, morda so tisoče ljudi odpeljali v koncentracijska taborišča, v taborišča smrti. Mogoče so ugasnila mnoga življenja... Toda ljudje so se kljub temu bojevali dalje. Če so morali zapustiti eno osvobojeno ozemlje, so še z večjo zagnanostjo začeli osvobajati drugo, še pomembnejšo. Prevevala jih je misel, da za Jugoslavijo ni brezizhodnih situacij, saj je v vseh bojnih vrstah prisotna vztrajnost v naporih in odločnost, da se premostijo vse težave. Brez teh misli NOB ne bi bil tako uspešen. Jugoslovanski narodi in narodnosti so v njem videli ne le zmago nad fašizmom, ampak tudi osvoboditev izpod vseh tistih, ki so jih zatirali. NOB ni le stara, oguljena fraza, to je beseda, ki nosi v sebi bratstvo, svobodo in enakost. Naši ljudje so tedaj postavili temelje nove Jugoslavije in tako dali vedeti ostalemu svetu, da niha če ne bo krojil usode majhni državi na Balkanu, ki se je iz polkolonialne države razvila v domovino svobodnih ljudi in enakopravnih narodov. In prav ti preprosti ljudje so bili naša največja obramba, naša moč, čeprav pred tem še niso držali puške v rokah. Imeli so nekaj drugega, kar je več vredno od najboljšega orožja. Imeli so voljo, železno voljo, odločnost in podporo v ljudskih množicah, ki niso hotele

sprejeti okupacije, suženjstva in razdelitve Jugoslavije. Prestali so najhujše vojne grozote. V njih je bila naša moč, v njihovi enotnosti in zavesti, da je sloga pogoj za napredek in obstoj. Različnih narodnosti so bili, različne pesmi so peli, različne plesse so plesali, pa so vendarle bili prijatelji, ki so rade volje priskočili sotovarišu na pomoč. Kolikokrat jih je kdo vprašal, če so utrujeni, potrebni počitka, hrane? Nikoli. Pa so vendarle vzdržali in upali na lepšo, svetlejšo bodočnost. Imeli so prav.

Zelena kamiona sta že zdavnaj izginila izza ovinka, jaz pa še vedno strmim tja v daljavo. Okrog mene so ljudje, avtomobili. Tako tuje je vse. Neka žena se je obregnila vame, češ kaj se prerivam. Ironičen nasmeš. Koraki. Odhajam dalje.

Sara Oberžnik, 2.b

SREČANJE Z JANEZOM VIPOTNIKOM

Z Janezom Vipotnikom, politikom in pisateljem, smo se gimnazijci srečali na proslavi, posvečeni dnevu republike in letošnjim 40. obletnicam, 25. novembra.

Tovariš Vipotnik nam je pripovedoval svoja doživetja iz NOB, ko je bil partizan na Dolenjskem. Zaradi predanosti revoluciji in političnega znanja je naglo napredoval v bataljonskega, brigadnega in divizijskega komisarja, ob koncu vojne pa je postal celo komisar 7. korpusa. Naša revolucija je bila zanj čas, ki mu je navdihnil tudi večino njegovih literarnih del (Spomini na partizanska leta, Iz zanke, Rodna letina, Enainštirideseto, Petinštirideseto, Doktor). Prebral nam je odlomek iz svojega najnovejšega romana, ki bo izšel konec leta.

Po proslavi sva se s tovarišem Vipotnikom pogovarjala pred-

vsem o njegovem pisateljevanju, pa tudi o mnogih odgovornih dolžnostih, ki jih je opravljal vsa povojna leta (danes je predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in član CK ZKS). Tovariš Vipotnik je zelo prijeten človek. Čeprav so težka vojna leta zapustila v njem globoke sledi, je poln življenja. Tudi njegova literarna dela so taka. Večina dogodkov in oseb, ki jih je opisal v svojih knjigah, je resničnih. Opisal je predvsem dogodke, ki jih je sam doživel, v nekaj junakih pa je upodobil sebe. Vendar pa je pisatelj vesel tudi drugih literarnih del o NOB, ki so jih napisali mlajši avtorji, ki vojne niso doživeli, saj to dokazuje, da se mlade generacije zavedamo pomena revolucije in njenih pridobitev.

Tovariš Vipotnik se rad spominja tudi svojega pokojnega brata Ceneta, pesnika, ki je bil njegov prvi literarni učitelj in svetovalec. Ko je Cenetu pokazal svoj prvi literarni poskus, mu je ta svetoval, naj si najprej priskrbi pravopis. Ubogal ga je in Janez Vipotnik danes ne more brez pisateljevanja. Piše ob nedeljah, praznikih, na počitnicah - ob dnevih, ko večina ljudi počiva. Poleg partizanskih del je pisatelj napisal tudi veliko toplih zgodbic za otroke, med katerimi so gotovo najbolj znane Zgodbe o Diku, njegovem zvestem psu.

Pisatelj dobro pozna tudi našo in svetovno književnost. Knjiga je njegova velika prijateljica. Čeprav je stalno zaposlen, vsak dan nekaj časa posveti branju. Bolj kot vsebina ga zanima, kako je delo napisano. Svojo ljubezen do književnosti pa prenaša tudi na svojih pet vnukov, s katerimi rad preživlja proste trenutke.

Prostih trenutkov pa je v življenju tovariša Janeza Vipotnika malo, saj nikoli ne miruje. Tudi po najinem pogovoru je hitel v Ljubljano, kjer so ga čakale nove obveznosti.

Suzana Potočar, 4.b

GIMNAZIJA MED PRVO OSVOBODITVIJO NOVEGA MESTA
od 9. septembra - 21. oktobra 1943.

Po kapitulaciji Italije, 8. septembra 1943, je NOV osvobodila večino slovenskega ozemlja, ki so ga do tedaj imeli zasedenega Italijani. Novo mesto je bilo osvobojeno 9. septembra in oblast v mestu je takoj prevzela OF. Razglasila je splošno mobilizacijo, ki so se ji odzvali tudi nekateri profesorji in dijaki novomeške gimnazije. Razorožena italijanska vojska se je začela umikati in je 10. septembra izpraznila tudi gimnazijsko stavbo.

Gimnazija je po dveh letih italijanske okupacije začela delovati svobodno. 13. septembra je profesorski zbor sklenil, da se odslej uraduje samo slovensko, da se rabi žig Ljubljanske pokrajine, v katerem so prečrtali vse druge besede razen Realna gimnazija v Novem mestu, da se pri zemljepisu in zgodovini sprašuje samo domačo zgodovino in zemljepis, da se za spričevala uporabljajo bivši jugoslovanski obrazci. Na spričevalih tudi ni bilo več kolekov, na njihovo mesto so napisali: "Po odloku upravne komisije za osvobojeno slovensko ozemlje odseka za ljudsko vzgojo in prosveto - brez koleka."

Nova ljudska oblast je pripravljala reorganizacijo gimnazije. 1. oktobra je rajonski odbor OF poslal ravnateljstvu dopis, v katerem je zahteval poročilo o stanju šolskega poslovanja in o moči pedagoškega kadra, skratka, o pogojih za pričetek pouka. Tedanji ravnatelj Dolenc je odgovoril, da zaradi vojnih razmer pričakuje, da bo le 80 % vpisanih učencev obiskovalo pouk. Iz italijanske internacije so se vrnili nekateri profesorji. 5. oktobra je ljudska oblast imenovala za novega ravnatelja prof. Borisa Merharja. Od 24 članov prejšnjega profesorskega zbora jih je samo 8 dobilo odlok od odseka za ljudsko vzgojo in prosveto, da so postavljeni za učitelje na gimnaziji.

Vpisovanje v novo šolsko leto 1943/44 se je vršilo 12. in 13. oktobra. Vpisovali so se samo dijaki od prvega do šestega razreda, dijake višjih razredov pa je že zajela mobilizacija. Hkrati z vpisovanjem so potekale tudi druge priprave na pričetek pouka, med njimi tudi sestavljanje novega učnega programa. Učni načrt se je toliko spremenil, da se je uvedel ruski jezik v vseh razredih po tri ure tedensko, angleški jezik od tretjega razreda dalje tudi po tri ure, srbohrvaški jezik v višjih razredih po eno uro in zgodovina OF v vseh razredih, razen v osmem, tudi po eno uro. Odpadel je pouk italijanskega, nemškega in francoskega jezika.

Zaradi nevarnosti letalskih napadov se je otvoritev novega šolskega leta vršila zunaj Novega mesta. Izbrali so Gotno vas. V tamkajšnji cerkvi je bila 15. oktobra po tedanji navadi slovesna maša, kateri je prisostvovalo 12 profesorjev in okoli 60 dijakov. Po maši so se profesorji in dijaki zbrali pod bližnjim kozolcem, kjer je v.d.ravnatelja prof. Boris Merhar govoril o pomenu NOB, ki naj prinese združitev vseh Slovencev v zedinjeni Sloveniji in pravičen družbeni red, kjer bo vsak živel od svojega dela in ne bo nihče mogel izkoriščati bližnjega. Potem je godba zaigrala Hej Slovani. Vsi dijaki in učitelji so peli. Dijaki so recitirali pesmi: Mi vstajamo, Zdravljico in eno partizansko pesem.

Toda novo šolsko leto se ni nadaljevalo tako, kot je bilo pripravljeno. Že 21. oktobra 1943 so Novo mesto zasedli Nemci, gimnazijsko poslopje domobranci, na ravnateljsko mesto pa se je vrnil stari ravnatelj. K pouku niso prišli vsi profesorji in dijaki. Veliko jih je odšlo v partizane ali pa so bili odpeljani v internacijo v Nemčijo. Mnogi od njih so dali svoje življenje za svobodo, ki je bila dokončno izbojevana leta 1945.

(Iz zbornika 225 let novomeške gimnazije)

TEŽKI DNEVI

Skoraj ga ni krajana, ki ne bi poznal Firovega očeta po pridnosti, skromnosti, delavnosti, ljubezni do otrok in drugih. Marsikdo pa ne ve za njegove najbolj trpke dni. Prosil sem ga, da mi o tistih krutih vojnih dneh kaj več pove. Takole je začel:

"V Gotni vasi, v današnjem Opremalesu, so imeli Italijani svoj magazin. Zaradi varnosti ga je stražilo veliko Italijanov. Jaz sem za časa italijanske okupacije delal pri mizarskem obrtniku Gazvoda, ki ima še danes svojo delavnico nedaleč od Opremalesa. Ko smo 9.9.1943 prišli na delo, je bilo okrog Opremalesa vse mirno. Seveda smo se spraševali, kje so Italijani. Takrat še nismo vedeli, da je Italija kapitulirala. To so nam povedali partizani, ki so kmalu zjutraj prišli v Gotno vas. Skupaj s štirimi delavci sem se priključil partizanom. Takoj smo dobili orožje in zastražili Opremales, da ne bi ljudje sami jemali orožja in hrane. Po nekaj dneh smo se priključili XII. brigadi, ki je "pohitela" na Mokro polje, ker smo se bali napada Nemcev iz Kostanjevice. Res so prišli, toda ko so opazili zasedo, so jo "zbrisali" nazaj. Ko smo tu zagotovili varnost, smo šli v Mokronog, od tu pa v Škocjan, ker so tudi tu Nemci grozili z napadom z Bučke.

Oktobra so iz bataljona zbrali 6 - 7 borcev. Med njimi sem bil tudi jaz. Odpeljali so nas v Zagradec pri Žužemberku. Tu smo ustanovili I. bataljon VOS. Od tu smo se napotili v Dolenjske Toplice, kjer smo zbrali delegate za II. zasedanje AVNOJ. Kar nas je še ostalo, smo za stražo odšli najprej na zbor odposlancev v Kočevje, od tu pa v Črnomelj, kjer je bilo zasedanje SNOS. Po končanem zasedanju smo se vrnili na območje Novega mesta, kjer smo imeli boje z Nemci. Kmalu pa sem bil poslan na obveščevalni tečaj v Metliko, ki je trajal 14 dni. Ko sem se vrnil, sem po-

stal bataljonski obveščevalec.

23. aprila 1944 pa smo se odpravili na Stajersko. Sli smo preko Brezove Rebri in Trebnjega. Tu smo se ustavili, ker smo sklenili pripraviti miting. To pa je šla v Novo mesto izdat neka ženska. Ravno ko so začeli deliti hrano, se pravi golaž, smo zaslišali ropot tankov. Vsi so odvrgli posode in brez orožja bežali na vse strani. Jaz pa se nisem mogel predstavljati brez orožja, zato sem hitro stekel ponj v hišo. Na žalost pa sem se pri skoku skozi okno tako nerodno zapletel v bršljan, da še nisem utegnil šteti do tri, ko je name planilo nekaj Nemcev. Postavili so me pred tank, tako da na beg še zdaleč nisem mogel misliti. Poleg mene so ujeli še dva tovariša. S tanki so nas odpeljali do Bršljina, od tu naprej pa smo "maširali" peš do mesta. To pa zato, da bi ljudje videli, da imajo okupatorji še vedno glavno besedo. Najprej so nas peljali na komando belih, potem na sodišče, pa v gimnazijo in na žandarmerijo. Povsod so nas zasliševali - seveda s tepežem. Ker nismo nič izdali, so nas sklenili poslati v taborišče. Res so me z drugimi strpali na vlak. Najprej v Ljubljano do domobranske kasarne. Po enem tednu so nas "spravili" na tovarnjake. Bil je to eden največjih transportov. Prepričani smo bili, da nas bodo postrelili. Samo čakali smo, kdaj se bo tovarnjak ustavil, kdaj... No, pa ni bilo tako. Odpeljali so nas v Begunje, kjer so nas strpali v "tiste" celice. Tu jih je veliko izgubilo življenje. Preživele pa so nas zopet strpali na vlak. Sedaj smo vedeli, da gremo v koncentracijsko taborišče. Samo, v katero?!

V MAUTHAUSNU

Z živinskimi vagoni, kjer smo bili ves čas vožnje brez hrane, kjer smo opravljali malo in veliko potrebo, smo se pripeljali v Avstrijo - v Mauthausen. Taborišče je bilo od postaje oddaljeno 7 km. Na postaji so nas prevzeli stražarji iz taborišča. Ti so z nami ravnali še posebej "nežno". Še predno smo prišli v taborišče, nisem vedel, če imam morda še kak zob ali če imam še sploh kaj mesa na telesu. Takoj, ko smo prispeli, so nas peljali v kopalnico, kjer smo se slekli do golega, oni pa so nas pobrili po glavi, nam pobrali zlatnino - tudi iz zob in sploh smo morali vse oddati. Dobili smo neke raztrgane "cunje", ki naj bi bile naše bodoče obleke. Jaz na primer sem dobil take hlače, da mi je ena hlačnica segala do tri četrt noge, ena pa še do kolena ne. Na prsih smo imeli prišite rdeče trikotnike, v katerih je bila vpisana narodnost. Tako oblečene so nas postavili na mraz. Zvečer so nas vse prezeble, lačne in utrujene nagnali spat. Še prej smo dobili čorbo, po kateri smo skoraj bruhal. Spali smo kot prašiči. Eni z glavo navzdol, drugi z glavo navzgor. Kdor se je slučajno premaknil, jih je tako dobil s korobačem, da se že zaradi novo pridobljene bolečine ni mogel premakniti. To se je ponavljalo 4 dni, ko so nam našli delo pri zidarjih. Pod našo barako je bil kamnolom, v katerem si z golimi rokami grebel po kamnu in ga nosil navzgor po stotih stopnicah. Veliko se jih je raje "vrglo" na bodečo žico, v kateri je bil električni tok, kot da bi prenašali težke udarce. V taborišču je mnogo ljudi izgubilo življenje v krematoriju in plinskih celicah. Jaz sem imel malo sreče, saj so me s 40 drugimi ujetniki peljali v Linz, kjer je bilo za stopnjo znosnejše kot v Mauthausnu. Tudi tu smo trdno delali. Skupaj s tremi sem bil vprežen v voz - vozili smo zemljo. Hrana je bila podobna kot v Mauthausnu: tenka rezinica kruha z neko vodo - v njej je plaval včasih sem pa tja kakšna repa. V celi dobi "tabori-

čevanja" so nas dvakrat skopali. V vrsto so nas postavili gole in nas "špricali s šlaufom". Drugače pa smo se lahko sem pa tja tudi umili. Tako je bilo vse do osvoboditve. Nas so osvobodili Angleži in Rusi. Okoli 3. ure ponoči so nas zbudili in nagnali v zaklonišča, kjer je bilo že polno civilistov. Zaradi prevelike gneče so nas spravili v neko tovarno. Ko je bilo bombardiranje konec, smo odšli v hosto na bližnji hrib. Okoli 10. ure dopoldne so Angleži vkorakali v taborišče. Jasno, da so Angleži zahtevali od Nemcev, da nas izpustijo. Ti pa ne in ne. Spraviti so nas hoteli v bunkerje, v katerih so bile plinske celice. To so vedeli nekateri taboriščniki, zato smo se uprli: "Če že moramo umreti, potem raje zunaj, pa še več možnosti je, da preživimo." Končno pa so Nemci le morali popustiti. Angleži so nam jih dali za 10 minut v roke. To smo jih tako pretepali, da jim je z vsakega delca telesa tekla kri. Potem pa so jim sodili Angleži. Nam so povedali, da bomo še en teden v taborišču, oni pa bodo skrbeli za nas. Rekli so, da si bomo vsaj malo opomogli. Toda nam, Slovencem, to ni bilo všeč in smo s prvim tovornjakom odšli iz taborišča. Ker vlak ta dan ni peljal, smo prespali pri Rusih. Ti pa so pekli svinjsko meso. Nekateri se niso mogli upreti valjivim vonjavam in so se mesa ter maščobe do sitega najedli. Na žalost pa so svojo neprevidnost plačali s mrtjo - popokali so jim trebuh. Ostale pa je vlak naslednji dan ob 5^h odpeljal do Maribora. Jaz sem se z vlakom peljal še v Sevnico, od tu pa s tovornjakom do Novega mesta. Domov sem prišel sredi junija."

Njegove medalje, plakate in značke za hrabrost so le kanček priznanja za njegovo trpljenje in prispevek za svobodo.

Renata Čampelj, l.d

ODMEVI - ODMEVI - ODMEVI - ODMEVI - ODMEVI - ODMEVI - ODMEVI

PISMO VODITELJEM VELESIL

Človek je najrazumnejše bitje na zemlji, toda vse bolj se zdi, da razum izgubljate voditelji najmočnejših držav. Vaša nora oboroževalna tekma je dokaz za to.

Ste že kdaj pomislili, gospodje z Zahoda in tovariši z Vzhoda, da naš planet vse bolj postaja tanka žoga, ki si jo podajate in ki bo počila, če bo kdo od vas to hotel? Zemlja, ki je pravzaprav last človeštva, je vse bolj vaša posest. Ne, niste "samo" vi tisti, ki ogrožate svetovni mir, kajti še veliko je sporov in vojn med manjšimi državami. Toda zanj krivim predvsem vas, kajti ni vojne, v katero ne bi bili vpleteni tudi vi. V letih od 2. svetovne vojne pa do danes je v takih lokalnih vojnah izgubilo življenje več ljudi kot v obeh svetovnih vojnah. Na žalost izgubljajo življenje nedolžni ljudje.

Mogoče vaša oboroževalna tekma res teži k ravnotežju moči v svetu, morda z vojno industrijo res rešujete problem brezposelnosti in morda vam trgovina z orožjem res drži gospodarstvo. Toda Človeštvo hoče mir in rešitev vseh problemov vidimo le v popolni razorožitvi vseh držav sveta.

Kaj nikoli ne pomislite na otroke, ki se rojevajo v tem času? Tudi mi bi radi imeli otroke. Nam boste to onemogočili?

Najbolj pa me jezi, gospodje z Zahoda in tovariši z Vzhoda, da ste hinavci. Gospod Reagan, vaše besede so včasih tako ganljive, da bi se človek razjokal od ganjenosti, ko vas posluša, če ne bi poznal drugačne resnice. Pravite, da verujete v boga. Vi, tovariši z Vzhoda, ste seveda ateisti.

In jaz se sprašujem, ali res obstajata tak bog in taka pozitivna ideologija, ki dopuščata tako očitne dejavnosti proti človeštvu, kot so vaše. Če verujem v boga, potem gotovo ne v vašega, in če sem ateist, se zelo razlikujem od vas. Priznam, morda ste naredili tudi kako dobro delo, pa me je pacifizem tak zaslepil, da ga ne vidim. Toda vem, da ni nujno, da je človek ravno pacifist, če hoče misliti tako kot jaz.

In priznam vam, da vas sovražim. Napovedujem vojno proti vaši vojni, toda vse bolj spoznavam, da so razni protesti proti oboroževanju in vojni, mirovni shodi in podobno za vas kot del neskončnosti, kar je nič. Sem namreč le ničla v vaših očeh. Pa ne le jaz, ampak večina ljudi, ki tudi mislijo tako kot jaz. Ali naj upam, da bomo prekrižali vaše uničevalne načrte, ker smo v večini? Naj bom zaradi te večine optimist?!

Ne morem vas spoštovati!

Suzana Potočar, 4.b

NAPOVEJMO VOJNO VOJNI

Že v osnovni šoli so nas poučili, kaj je vojna: Vojna je oborožen spopad med dvema ali več državami. V vsaki vojni ločimo napadene in napadalce... Kako kratka in hkrati jasna je ta definicija vojne, a hkrati tako neosebna, predmetna, nekaj, kar gre mimo nas, nas ne pretrese. Ampak ali je vojna res samo oborožen spopad?! Pomislimo, kako v njej trpijo ljudske množice, spomnimo se na grozo, strah, lakoto in na vse drugo, kar vsaka agresija prinaša s seboj.

Stara in znana je resnica, da čas, ko si armade ne stojijo druga ob drugi, ni nujno tudi resničen čas miru. Ko je

utihnili zadnje orožje druge svetovne vojne, so vsi upali, da bo nastal mir. A stotine manjših lokalnih spopadov nam govore, da je to bilo in je le upanje, ki še dolgo ne bo postalo resnica. Kajti sovražnik deluje nenehno, odkrito - z nasiljem, terorjem, ali prikrito, tako da marsikdaj sploh ne vemo več, kaj je sovražno delovanje.

Vrsta sovražnih spopadov ruši medsebojne odnose, vzbuja nezaupanje v svetu. V času splošne gospodarske krize, ki je prizadela predvsem države v razvoju, oboroževalna tekma ni prenehala, ampak se še stopnjuje in dobiva samo po sebi nevaren obseg. Kaj pomagajo vse mirovne konference, kongresi, zasedanja, ko pa ne prinesejo nobenega vidnega izboljšanja. Vedno bolj dobivam občutek, da smo vsi skupaj le igrače v rokah velesil. Kako je možno, da morajo milijarde ljudi ubogati voljo peščice politikov, ki skušajo na razne načine uresničevati svoje interese, ne pa interesov množic, ljudstva, kot tako radi govore. Kaj rečimo poprečnemu Američanu pomeni Libanon, ta majhna država, ki morda marsikateri sploh ne ve zanjo? Po drugi strani pa Reagan izjavlja, da je Libanon za Američane življenjskega pomena.

Večkrat se mi zdi, da pretirano ukvarjanje s politiko normalnemu človeku zagreni življenje, mine te volja, da bi sploh še delal, ustvarjal, ko pa vsak čas v zraku visi napetost. Odpreš časopis in že sami naslovi ti povedo, kakšen je dandanašnji svet. Sam teror, oboroževalna tekma itd. Ubit je ambasador; ameriške čete vdrle v Grenado; raketna tekma med SZ in Ameriko se stopnjuje; vzrok za zrušenje korejskega letala in smrti 269 potnikov; v Spaniji bomba razrušila pomembna poslopja... to je le nekaj aktualnih tem, nekaj naslovov, ki se dan za dnem ponavljajo v časopisih. Kot bi bilo vse skupaj nekakšna ironija, posmeh. Kajti v takih okoliščinah v Helsinkih že potekajo priprave na razorožitveno konferenco, ki naj bi se januarja za-

nuarja začela v Stockholmu. To naj bi bilo nadaljevanje konference v Madridu. A kaj je prinesla bivša naratonska konferenca? Poleg nekaj lepih besed, čudovitih sklepov o miru in razorožitvi prav ničesar, kar bi se v praksi uresničilo. Veliki politiki se brez vesti požvižgajo na vse te sklepe, na številne demonstracije ljudstva. Kolikokrat smo že na naši šoli zbirali podpise, da bi pokazali, da hočemo mir. In rezultat?

Že na sedmem vrhu neuvrščenih je bilo rečeno, da bo popoln mir šele takrat, ko bo izvršena razorožitev. Predvsem so se zavzemali, da velesile prenehajo ogrožati mir z jedrskim orožjem. A mi vsak dan poslušamo novice, kako bodo v tej ali oni državi Američani ali Rusi postavili jedrsko orožje. Hkrati se med SZ in ZDA stopnjuje tudi raketna tekma in v NDR in na Češkoslovaškem se že začenjajo ruske priprave za postavitve raket na tem ozemlju.

Tudi Jugoslavija ni izolirana od mednarodnih dogajanj. Naša socialistična samoupravna ureditev, neuvrščena zunanja politika.... še veliko je "kamnov spotike", ki so trn v peti notranjim in zunanjim sovražnikom. Ti hočejo vse to spremeniti, zato se v ta namen poslužujejo raznih oblik boja. Sicer je razmeroma malo ubojev naših politikov, metanja bomb na naša predstavništva, zato pa se močneje poslužujejo oblik specialne vojne, kot so napadi na bratstvo in enotnost, razne politične šole...

V zadnjem času so razmere v svetu še posebno napete. Vse skupaj se mi zdi kot napeta vrv, ki jo na eni strani vlečejo ZDA, na drugi pa SZ, le malo pa manjka, da bo ta vrv počila. Le kako dolgo se bo peščica ljudi igrala z nami slepe miši? Ljudje - državljani so izvolili nekaj predstavnikov, da bi jim zaupali, da bi jim le-ti varno urejali življenje. A oni? Požvižgajo se na vse to in pošiljajo milijone ljudi v smrt. Kdo jim daje to pravico? So morda vprašali matere in očete, če njihovi sinovi lahko gredo v

boj?! Ljudje, ki bi bili lahko prijatelji, če bi se kje slučajno srečali, se morajo na bojišču neusmiljeno klati, pobijati, streljati. Za koga, za kakšne cilje? Zdravnik ne sme uničiti življenja smrtno bolnemu človeku, ker je to kaznivo, drugi pa lahko pošiljajo tisoče zdravih ljudi v smrt?!

Marjetka Režek, 4.a

IVAN MESTROVIĆ

Na jezuitskem trgu v Zagrebu je še vedno odprta razstava del kiparja Ivana Meštrovića, posvečena 100-letnici njegovega rojstva.

Rojen je bil leta 1883 v Otavicah, vasi na Petrovem polju, kjer je preživel otroštvo in prvič poskušal v kamnu oblikovati svoja mladostna videnja in kjer so ga pozneje pokopali v veličastnem mavzoleju, zgrajenem po njegovi zamisli.

Prvič se je srečal s kiparstvom kot vaški deček ob skulpturah v šibeniški katedrali. Mladi kipar je nato razvijal svojo umetnost v evropskih kulturnih središčih, na Dunaju in v Parizu.

Še kot mlad študent je bil sprejet v združenje dunajske secesije, napredne skupine umetnikov, ki so se zoperstavljali vsemu zastarelemu in ustaljenemu. Leta ustvarjanja na Dunaju (1901 - 1907) so bila v znamenju sprejemanja likovnih idej Avgusta Rodina, sodobnih simbolistov in na drugi strani književnikov in mislecev, kot je bil Tolstoj.

Njegovo drugo obdobje, zelo plodno in kvalitetno, je zaznamovano s secesijskim stilom (1908 - 1914). Zanj je ta stil pomenil sredstvo za izražanje osebnih idej. Takrat

je tudi arhitekturo podrejal skulpturi, da bi le-ta tako v določenih ambientih najbolje prišla do izraza. Ni bil pristaš larpurlartističnega razumevanja umetnosti, ampak angažiranega s patriotskimi političnimi cilji. .

S svojimi deli in z očitnim sporočilom je opozoril svet na obstajanje svojega naroda in na njegovo potrebo po življenju in ustvarjanju. Zamislil si je monumentalni "Vidovdanski hram", ki naj bi simboliziral stoletni boj južnoslovanskih narodov proti Turkom, odpor, ki je živel v narodnih pesmih in uporni tradiciji. Njegova poznana skulptura, ki sodi v ta kosovski cikel, je Kraljevič Marko. Vsi ti vidovdanski fragmenti so monumentalni, herojski, borbeni in kljubovalni, predstavljal pa jih je po domačih in še več po mednarodnih razstavah.

Njegovo evropsko afirmacijo je potrdila tudi 1. nagrada za kiparstvo na veliki mednarodni umetniški razstavi v Rimu 1911. leta. Meštrović potem opusti Rodinove impresionistične detajle in stilizira linijo in volumen. Takšni so njegovi moški herojski liki, medtem ko so ženski akti - liki vdov kosovskih junakov - predvsem lirični, žalostni, melanholični, otožni in statični. Ti marmorni akti sodijo med Meštrovićeve najlepše skulpture nasploh. .

Ena njegovih najbolj dovršenih skulptur je "Moja mati", ki jo je oblikoval v letih pred 1. svetovno vojno, l. 1908.

Po 1. svetovni vojni se je razočaran nad preokretom dogodkov obrnil k človečanstvu nasploh. Njegova skulptura je sedaj pesimistična in mistična, kot reakcija na vojno tragedijo.

Nikoli ni bil realist in je boj svojega naroda predstavljal s simbolnimi liki iz junaške preteklosti, v letih vojne (ko je živel v emigraciji v Italiji, Franciji in Švici) pa je tragedijo človeštva, splošno razočaranje in

tudi novo upanje predstavljal z biblijskimi liki in prizori (predvsem z likom Kristusa). V teh letih se je lotil niza 28 velikih lesenih reliefov na temo Kristusovega življenja.

Po 1. svetovni vojni postanejo Meštrovićeve skulpture poduhovljene, refleksivne, pasivne, postanejo odraz rušenja mnogih idealov in odraz tragedije človečanstva. Se vedno so recesijsko stilizirane, vendar postanejo liki asketski in deformirani. Najvišji dosežek tega likovnega izraza je dosegel Meštrovič z velikim lesnim "razpelom". Kristusov lik pomeni personifikacijo popačenega človeštva, je človeško pretresljiv, a likovno prepričljiv in impresiven.

Ista poduhovljena stilizacija je usmerjena k poetičnemu in idealističnemu oblikovanju ženskih liričnih likov (Mati z otrokom). V to skupino sodijo tudi alegorični liki, kot je Vestalka in pa ženski liki z glasbenim motivom (Deklica z lutnjo), ki pomenijo posebitev avtorjevih refleksij. Ostali liki s tem motivom so nastali iz avtorjeve težnje po splošni harmoniji.

Posebno poznan je Meštrovič po svojih javnih spomenikih (Marko Marulič, Grgur Ninski, Strossmayer, "Zmagovalec" na Kalemegdanu), ki so izrazito monumentalni in raztreseni po vsej Evropi in Ameriki.

Potem so tu še Meštrovićevi portreti velikanov naše in evropske kulture (Vladimirja Nazorja, Michelangela, Goetheja), h katerim lahko glede na stil prištejemo tudi znan Meštrovičev avtoportret iz l. 1932.

Mnenja o Meštrovičevih ženskih aktih so bila vedno pohvalna. To so skulpture, najpogostejše izklesane iz marmorja z otoka Brača, navdahnjene s klasičnimi grškimi skulpturami in Michelangelovimi renesančnimi akti (Psiha, Ženski torzo, Sanjarjenje idr.). Njegova arhitektura je

kot prostor namenjena predvsem predstavitvi skulpture v najboljšem možnem položaju in ambientu.

Meštrovičev je tudi niz mavzolejev: neznanemu junaku na Avali, Petru Petroviću Njegošu na Lovčenu in družini Meštrović v Otavicach.

Njegova umetnost je najtesneje povezana z njegovim življenjem in življenjskimi izkušnjami. Že v zaporu med 2. svetovno vojno je začel načrtovati biblijskega Joba, da bi ta edinstven pretresljiv lik po vojni oblikoval kot izraz globokega razočaranja in obenem kot protest.

Po vojni je živel v Rimu, kjer je l. 1946 nastal kip Persefone, kasneje pa v Ameriki. Bil je prvi živeči umetnik, kateremu je newyorški Metropolitanski muzej pripravil samostojno razstavo, sam ameriški predsednik pa mu je izročil ameriško državljanstvo.

Ivan Meštrović je bil izrazito univerzalen ustvarjalec, saj so ga poleg kiparstva zanimali filozofija, politika, slikarstvo (napravil je 8 olj), arhitektura in tudi literatura.

Če bi sodili po številnih članstvih umetniških akademij na Dunaju, v Ameriki in v JAZU ter po številu knjig o našem kiparju, izdanih v tujini (izšlo jih je več kot pri nas), bi menili, da je Meštrović v svetu znan in cenjen umetnik. Zato je toliko bolj presenetljivo pretislovje, da v sodobnih pregledih svetovnega kiparstva skoraj ni omenjen. Delni odgovor na to je tudi v tem, da so ti pregledi kiparstva predvsem pregledi novih stilov, Meštrović pa ni bil nikoli izrazit stilist. Svojega ustvarjanja ni želel uokviriti v nekatere od sodobnih likovnih stilov, saj je črpal navdih iz vrhunske umetnosti minulih razdobij: starogrške, egipčanske, renesanse Michelangelovih skulptur in Rodina.

To je bil umetnik z veliko ustvarjalno močjo in velikan-
skim kiparskim opusom, nenehno navzoč v kulturni zgodovi-
ni prve polovice 20. stoletja. Zato je za razumevanje in
oceno njegovega dela, njegovih idejnih in estetskih kon-
cepcij potrebno poznati tudi širše idejne, socialne in po-
litične okoliščine, ki so oblikovale umetnikov izraz in
razvoj.

Priredili: Silva Strazberger

Mateja Cvelbar, 3.c

MEŠTROVIČEVO RAZSTAVO SI LAPKO OGLEDATE V ZAGREBU.

ODPRTA BO DO 6. FEBRUARJA 1984.

RAZMISLJANJA - RAZMISLJANJA - RAZMISLJANJA - RAZMISLJANJA

NI DRUGE RESNICHNOSTI KAKOR TA, KI JO NOSIMO V SEBI

(H. Hesse)

"Ni druge resničnosti kakor ta, ki jo nosimo v sebi," je dejal Hesse, eden izmed velikanov nemške proze. In to resničnost je sam dolgo iskal. Dolgo je blodil v temi, kot slepec, ki je zašel s prave poti. A navsezadnje je le našel, kar je tako dolgo željno iskal. Svojemu spoznanju je nadel ime "prepričanje". In po njem je od tedaj naprej usmerjal vse svoje življenje, brez strahu pred razočaranji, očitki, ovirami, s katerimi ga je pozneje soočila vsakdanjost.

Kakor Hesse pa bi morali tudi mi vsi poiskati tisto vodilo našega življenja, ki ga je pisatelj imenoval prepričanje. Truditi bi se morali, da ga najdemo. In potem bi lahko upravičeno vsak izmed nas z odločnim glasom zatrjevali: "Našel sem resnico in jo nosim v sebi!"

Toda kako težka je pot do take resnice, pa ve le tisti, ki jo je sam iskal. Krize, zmote, zablode, razočaranja - to so vsakdanji znanci, s katerimi se srečuje tak človek. A to ne sme biti vzrok, da v svojem iskanju obupa, kajti za sleherno nočjo, pa naj bo še tako dolga in temna, pride dan.

Sam mnogokrat premišljujem o življenju in poskušam sebi najti pravo mesto v njem. Toda pogostokrat ne vem, kam spadam. Izgubljam se in življenje me nosi s svojim tokom kot tiscče, milijone drugih, neznano kam. Sam vem, da je edina rešitev pred to brezcilnostjo doseči breg in potem nadaljevati po svoje. Samo kako to doseči, kako se postaviti na trdna tla, tega ne vem. Mislil sem, da bo morda

filozofija tista, ki mi bo pokazala pravo pot. A že sedaj vidim, da to ni njena naloga. Filozofija samo nakazuje smeri, v katere se lahko obrnem, odločitev pa še vedno ostane meni. Razmišljal sem o Marxu in njegovih idejah, o socializmu. Samo jaz njegovega nauka ne morem sprejeti. Samo okoli ni vsiljuje spoznanje, da so njegova razmišljanja vse preveč utopistična, da bi se kdajkoli lahko v celoti uresničila. Velik del sveta je prevzel njegove ideje za svoje, samo teh narodov to ni osvobodilo. Kot velik ptič s polomljeno perutjo so: lahko jedo, se gibljejo, skačejo, živijo, a svobodno poleteti, ne, tega ne zmorejo. Rešitev sem iskal tudi v Cerkvi. Toda kaj je Cerkev? Je to vera? Mislim, da ni. Je le velika organizacija, ki pa ima še zmeraj svoje cilje in težnje, kakor vsi politični sistemi. Morda je v zadnjem stoletju njeno tovrstno delovanje manj opazno. Tehnika, moderni tempo življenja sta ljudi tako prevzela, da so pozabili na vero, s tem pa je Cerkev kot njena nosilka izgubila svoj mogočni vpliv, pridobljen tekom stoletij mračnega srednjega veka, s tem pa seveda tudi moč. Toda kljub temu Cerkev ostaja to, kar je bila - inštitucija.

Torej mi na koncu ostane le še Bog. Bog, kakršnega prikazuje vera, vendar še mnogo bolj dober, neskončno dober. Ta mora razumeti vse moje zablode, napake, katere zagrešim na poti svojega iskanja. Sam ga še nisem srečal, vendar se trudim. Skušam ga sprejeti vase, njega in njegove nauke, da bi bil kot Hesse prepričan, da je pot, po kateri hodim, prava. Videl sem, da ljudje, ki verujejo, res posedujejo srečo. To so resnično srečni ljudje. Polni so v svoji notranjosti in ne kot jaz, ki čutim v prsih praznino in puščobo. Pogrešam tiste vrste ravnovesja v sebi, ki je tako značilno za vse te srečne ljudi, ki jih brani pred viharji, ki jih prinaša življenje, in jih varujejo, da ne omagajo.

Vem, da bo moja pot do prepričanja, ki me bo pozneje vodilo skozi življenje, še dolga in težka. A vendar mislim, da trud ni zaman. Moje življenje je sicer še kratko, a kljub temu sem videl že preveč ljudi, strtih od lastne usode, da bi ne vedel, kako pomembno je biti močan. Dovolj močan in voljan upreti se vsakdanjim težavam. In šele takrat, ko bom to dosegel, bom lahko upravičeno na ves glas zaklical: "Zmagal sem, imam resnico!" A do takrat, kdo ve, kaj me še čaka?

N. Ž.

DOLŽNOST ?

"Zdravo! Si prišla? Bal sem se, da te ne bo."

"Ne bodi smešen, saj dobro veš, da vedno pridem."

"Vem, a vendar, tako se bojim, da bom ostal sam. Že tako cele dneve preživetarim in se veselim le te kratke ure, ki jo preživim na prostosti. Veš, ko te ni, največkrat bolščin v žično ograjo, ki nas oklepa, utesnjuje. Si že kdaj doživela, da si si zaželela steči pod drevo, pa nisi mogla? Ta grozna žica, ki jekleno visi nad nami štiriindvajset ur na dan. Včasih me ima, da bi znorel. Živci so napeti do skrajnosti, glavo ti raznaša, obupan tavaš iz kot v kot, in če bi pomagalo, bi butal z glavo ob zid. Obup! Mogoče misliš, da sem pesimist. Morda. Vem le to, da sem bil razigran fant, ko sem prišel sem. Svet sem videl lep, vesel. V prvih dneh je še nekako bilo, pozneje pa je lesk v mojih očeh ugašal. Izpodrivati ga je začel hladen, moten pogled, pogled človeka, ki je obupal, človeka, ki živi za preteklost in prihodnost, nima pa sedanjosti. Ne! Ima jo, a je ne živi. Vse stvari tečejo mimo njega, on pa se obrača, kot mu ukazujejo. O ničemer ne razmišlja, ... ne sme, kajti v obratnem primeru se mu lahko zmeša. Tu si le številka, le lutka na velikem poligonu in neznana,

ostudna roka te brezciljno premika, preganja po ploščadi, ki ji ne vidiš konca. Mogoče ga tudi ne moreš videti, kajti stvari okoli sebe ne zaznavaš. Vse svoje sile usmeriš v odštevanje in zvečer si rečeš: "Končno je minil še en dan."

...in ko dobiš dovoljenje za izhod, si srečen... Torej, po dolgem času spet med civilizacijo. Navdušen se krtačiš in urejaš ter z neizmerno hitrostjo odbrziš ven, v prostost. A tu ugotoviš, da nisi prost, da je bila prostost le plod tvoje domišljije, kajti vklenjen si v zeleno za petnajst mesecev, in kamorkoli se obrneš, kamorkoli se zatečeš, si zaznamovan. Nesrečen se proseče obračaš po ljudeh okoli sebe. Vate obračajo svoje prazne poglede in nadaljujejo svojo pot, kot da niso srečali nikogar, kot da je okoli njih le zrak.

LJUDJE, ZAKAJ?

Ali nisem normalen človek, le da imam drugačno obleko? Ali se kdo zaveda, koliko mi pomeni le kratek pogled, blag nasmeh, kratka, topla beseda? Vse to mi vlije pogum, mi vrne vero, češ, še malo zdrži, saj nisi sam. Tu so ljudje, ki te razumejo, ki čutijo s tabo, ki te nekako potrebujejo.

Žalostno je, a vendar vem, da tega tu pri vas ne bom našel. Le redki so posamezniki, ki za zeleno barvo vidijo človeka... in to obupanega, osamljenega, pobitega.

Spomnil sem se pesmi, ki pravi: "Lepo je v naši domovini biti mlad." Da, res je lepo, a včasih se bojim, da ne bom več znal biti mlad, da ne bom več tisto, kar sem bil, da me bo vse to zatrlo, pobilo.

Bojim se, da bo prišel domov drug človek, kot je odšel od doma. Želim si, da bi brezglavo divjal med drevjem, se drl na vse grlo, preganjal bi kokoši, ki bi divje frfotale, splezal na drevo in postal Tarzan ter se poganjal z veje na vejo.

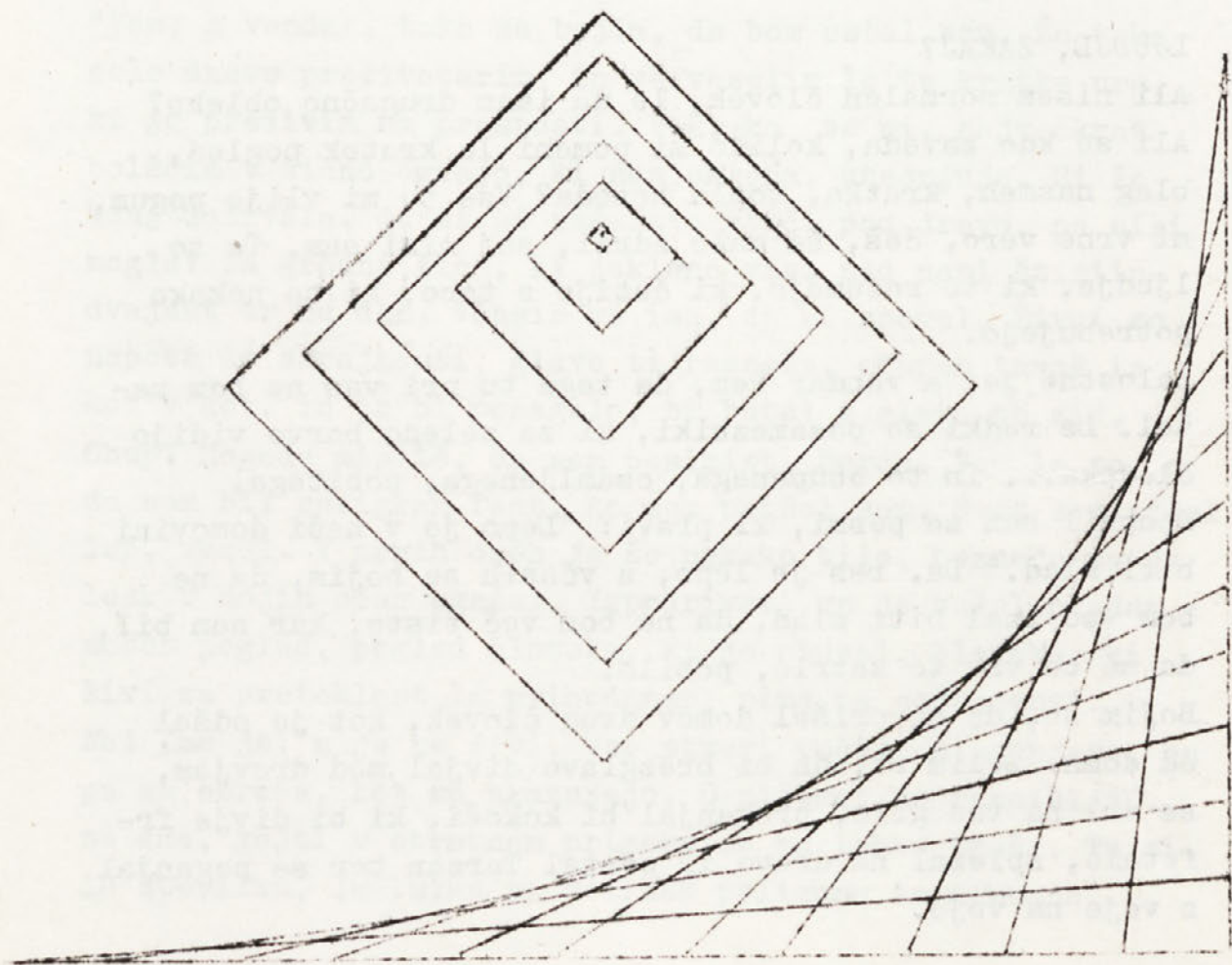
Ne poslušaj me, saj vidiš, da sem že malo zmeden. Raje povej, kako je bilo pozneje. Mislim, ko so naju videli skupaj, ko so videli, da si z "zelenim"?"

"Nič ni bilo. Malo čudnih pogledov, ironičnih nasmehov, ... pa kaj bi to... Sicer pa, zakaj sprašuješ?"

"Kar tako. Želim, da bi ti vrnil, kar mi daješ, a hkrati se zavedam, da ne bom mogel, ter se bojim, da bi ti povzročil bol. Nočem, da si odrinjena zaradi mene."

"Pusti to! poglej raje Krko. Kaj ni lepa? Ko jo človek gleda, kako počasi polzi in kako jo obliva tisočero luči, ga nehote nekaj prevzame. Pozabi, no!... In lepo mi je s teboj... Ne misli na moro, ki te čaka. Misli raje na dejstvo, da za dežjem vedno posije sonce. ...in misli nanj... pripravi se, da ga boš sprejel... Teci!..."

Urša

SKOZI ČAS - NOVOMEŠKA GIMNAZIJA SKOZI ČAS - NOVOMEŠKA GIMNAZIJA

GIMNAZIJA POD FRANCOŠKO OKUPACIJO

(Po knjigi 225 let novomeške gimnazije, zgodovinski oris
je napisal Milan Dodič)

Poraz, ki ga je doživela Avstrija v letu 1809, je imel razsežne posledice, ki so se pokazale in čutile tudi v naših krajih. Avstrija je morala odstopiti Francozom tretjino svojega ozemlja in z njim dostop do morja.

Odreči se je morala Goriški, Trstu, Kranjski z Istro, zahodnemu delu Koroške in Hrvatom na desnem bregu Save. Vsem tem deželam je Napoleon priključil še Dalmacijo s Kotorom in Dubrovnik in ustanovil Ilirske province (1809).

Vojna vihra, nove razmere in zlasti nove meje so po svoje vplivale na našo gimnazijo. Število učencev se je precej skrčilo, uvedli so nekatere nove predmete (namesto latinščine italijanščino), učence so od tedaj naprej ocenjevali tudi iz vedenja, gimnazijo niso več nadzirale duhovske oblasti, nadzor nad njo so zaupali mestnemu županu. Tudi pod Francozi so nagrajevali učence; najpogosteje so nagrade dobili tisti, ki so se izkazali z znanjem francoščine.

In slovenščina?

V tem času je niso uporabljali. Prvič že zato ne, ker je takratni profesorji novomeške gimnazije niso obvladali tako, da bi jo lahko razlagali. In drugič, saj sploh ni bilo pisanih učbenikov v slovenščini.

Ko je Valentin Vodnik hitel zamašiti to vrzel, so ga dogodki prehiteli, kajti naše dežele so spet prišle v roke Avstrijcev (1913/15).

VRNITEV K STAREMU

Po odhodu Francozov in potem, ko so Avstrijci prevzeli oblast v naših krajih, so življenje spet spravili na stare tirnice. Kmalu je na vse šolstvo legla mora nezaupljivosti in Metternichov režim je posledaj odločal o vsem tja do revolucije 1848. leta.

Prvi uradni predlog, da se slovenski jezik uvede kot učni predmet na naši gimnaziji, je prišel na dan 1. 1838.

Posledaj misel na uvedbo slovenščine kot učnega predmeta ni zaspala nikdar več. Kasneje je prerasla v zahtevo, da slovenščina postane ne samo učni predmet, marveč tudi jezik, v katerem naj bi profesorji razlagali vse predmete.

V tem času so bili politični nazeri profesorjev precej različni. Bila sta dva tabora: narodno-napredni ali liberalni in katoliški ali klerikalni. Tudi dijaštvo se je v svetovnonazorskem pogledu razhajalo in ni smelo imeti svojih društev oziroma organizacij.

NAŠA GIMNAZIJA MED I. SVETOVNO VOJNO

Solsko leto se je končavalo, ko je v Barajevu 28. junija 1914 padel prestolonaslednik Franc Ferdinand, zadet od strelav Gavrila Principa. Vzdušje, ki je zavladelo po vsej širni Avstro-Ogrski, je bilo napeto in moreče in vsi so se z vso naglico pripravljali na vojno. Takoj po začetku vojne se je vojaška bolnica vselila v gimnazijsko poslopje. Frančiškanski samostan je rešil situacijo in gimnaziji odstopil 4 sobe kot učilnice.

Posledica vojnega stanja je bila tudi ukinitav javne knjižnice, da se tam dijaki ne bi shajali in razpravljali o stanju na bojiščih in doma.

Vojna pa se je vlekla dalje in vsak dan je bilo več neprijetnosti. Pouk v gimnaziji se je vršil v pomanjkljivi

obliki in obsegu. Med dijaki našega zavoda se je razbohotilo ovaduštvo. Dogodilo se je, da je neki učenec naznanil ravnatelju, da so dijaki govorili nepatriotično. Sprožila se je preiskava, ki jo je vodilo vojno sodišče.

Vojna vihra je strla mnogo življenj učencev gimnazije. A čas je tekel naprej, vojna je pojenjavala in vse bolj se je krhala moč Avstro-Ogrske. Prav tedaj, ko so se skokoma približevali prevratni dnevi, je našo gimnazijo zajela psihoza političnih dogodkov in pouk je bil zaradi tega prekinjen - nadaljeval se je mesec dni kasneje (novembra 1918) v novi državi - kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Dan pred prevratom je ravnateljstvo prejelo dopis od mestne občine s podpisom župana, ki se je glasil:

Slovenci! Slovenke!

V torek, 29.t.m., je vseobči praznik. Počiva naj vse delo. V Novem mestu se vrši dopoldne velik manifestacijski obhod po mestu. Pridite v narodnih nošah! Društva naj pridejo z zastavami! Sokoli in Orli pridite vkroju!

Napočil je odrešenja dan - dan jugoslovanske svobode!
Proslavimo ga dostojno!

(28. oktobra 1918)

(Se nadaljuje)

Alenka Matjašič, 4.a

